

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. дпн **Маргарита Тодорова Терзиева**
Университет „Проф. д-р Асен Златаров“ - Бургас

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен 'доктор'

Област на висше образование 1. Педагогически науки

Професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по...

Докторска програма „Методика на обучението по български език и литература“

Автор: Пенка Кръстева Вълчева

Тема: Развитие на комуникативната компетентност чрез творческия разказ в подготвителна група

Научен ръководител: проф. д-р Божидар Ангелов – СУ „Св. Климент Охридски“

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № Р33-2401 от 15.06.2017 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (ПУ) съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „Развитие на комуникативната компетентност чрез творческия разказ в подготвителна група“ за придобиване на образователната и научна степен ‘доктор’ в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по..., докторска програма „Методика на обучението по български език и литература“. Автор на дисертационния труд е Пенка Кръстева Вълчева – докторантка в редовна форма на обучение към катедра „Предучилищна педагогика“ с научен ръководител проф. д-р Божидар Ангелов от СУ „Св. Климент Охридски“.

Представеният от Пенка Кръстева Вълчева комплект материали на хартиен носител е в съответствие с Чл.36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ. Докторантката е приложила 7 броя публикации в специализирания печат.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Пенка Кръстева Вълчева е родена на 04.04.1981 година. Тя завършва през 2010 година специалност „Предучилищна и начална училищна педагогика“ в Университет „Проф. д-р Асен Златаров“ – Бургас, а през 2012 година – магистърска програма „Алтернативна

педагогически технологии в детската година и началното училище“ в същия университет. От 2013 година е редовен докторант в ПУ „Паисий Хилендарски“ – в докторска програма „Методика на обучението по български език и литература“. Придобила е практически умения, работейки като детски и начален учител в различни детски градини и училища.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

С изключение на значими разработки на Мариана Балабанова и Кристина Танева за творческия разказ, както и на Божидар Ангелов за комуникативната компетентност в предучилищна възраст, в националната методическа мисъл тематиката и проблематиката не са били част от предметно-обектната област на проучвания в тези насоки, още повече – на пресечните точки между тях. Това ми дава основание да приема разработвания в дисертационния труд проблем за актуален, както и задачите му в научно-приложно отношение.

4. Познаване на проблема

Изложението показва, че докторантката познава в детайли състоянието на проблема в специализираната литература и притежава уменията да интерпретира, анализира и самостоятелно да моделира технологични конструкции, които да прилага в изследователската си работа. Тя притежава не само широка осведоменост, но и компетентно мнение за някои методически и методологични аспекти на комуникативната компетентност.

5. Методика на изследването

Избраната методика на изследване позволява постигане на поставената цел и получаване на адекватен отговор на задачите, решавани в дисертационния труд. Разработеният от авторката технологичен модел отчита особеностите на въображението и мисленето на децата, както и степента на тяхното умствено развитие.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

В увода (с. 5-8) се налага убеждението, че комуникативността като особен вид метаявление има огромна социокултурна значимост. На свой ред комуникативната компетентност се възприема като активна педагогическа стратегия чрез нейния социален контекст в предучилищна възраст.

В първа глава (с. 9- 55) в теоретичен план:

- се анализира понятието „комуникативна компетентност“ в педагого-методически и лингводидактичен аспект;
- изследват се етапите на формиране на комуникативните умения;
- направен е преглед на актуална методическа литература;
- разкрит е педагогическият потенциал на взаимодействие между комуникативната и семантичната страна на речта;
- търсят се психологопедагогическите проекции на комуникативните способности в методиката за развитие на речта в предучилищна възраст.

Втора глава (с. 56 - 134) акцентира върху комуникативния статус на текста, елементите на речевата ситуация и многообразието от комуникативни задачи. Авторката подробно разглежда особеностите, класификациите и методическия инструментариум в обучението по разказване, етапите в развитието на комуникативно-речевите умения чрез творческия разказ. На места изложението е претупано с подробности, като не винаги присъствието им е научно оправдано. Несъмнен авторски принос е технологичният модел, отразен в табл.2, където прецизно, системно и последователно се проследява изграждането на пълноценен творчески разказ от децата.

В трета глава (с. 135-249) са посочени обектът, предметът, целта, задачите, хипотезата, критериите и показателите на изследването. Някои от задачите биха могли да се обединят, но и в този вид те са научно издържани и с подчертана конкретика.

Описанието на етапите на експерименталната работа и анализите на техните резултати потвърждават значимостта на изследването и неоползотворения методически потенциал на творческия разказ. Тук се проявяват и качествата на авторката за търсене и откриване на асоциации, осъществяване на съпоставителен и сравнителен анализ, умение да синтезира и обобщава.

Заклучението (с. 258-259) е подчинено на общия замисъл и води до извода , че разказите по тема, битувачи в последното равнище на технологичния модел, развиват в най-висока степен словесно-творческите умения на децата.

Литературата по темата на дисертационния труд, описана на с. 260-270, съдържа 201 заглавия, но буди недоумение отделната номерация на източниците на кирилица и тези на латиница. Тук отправям и една забележка – заглавията, обнародвани през новия век, са малко над 30, което според мен е недостатъчно предвид актуалността на проблема.

Приложенията (с. 271-326) съдържат съответните текстови, таблични и схематични отправки към съответните страници от изложението. Те са 14 на брой и може би с изключение на Приложение №12 могат да станат отправна точка за нови търсения по темата.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Приносите, изведени от докторантката, намирам за коректно формулирани и ранжирани по значимост във възходящ ред. Те имат своята научна и научноприложна стойност за подобряване на педагогическата практика с нов методически инструментариум в областта на детската свързана реч в предучилищна възраст. Убедена съм, че апробирането им в по-широк мащаб ще допринесе за обогатяване на инструментариума на предучилищните педагози в областта на свързана реч като цяло.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Публикациите на Пенка Кръстева Вълчева по темата на дисертационния труд са общо седем. Всички са публикувани в национални издания и формално могат да бъдат обособени по обем – 4 статии в сборници на Университет „Паисий Хилендарски“ и 3 резюмета на статии в списание „Образование и технологии“. Тъй като редакционната политика на списанието, на което съм член на редакционната колегия и рецензент на въпросните статии, позволява само публикуването на резюмета в книжното тяло, тези три статии са обнародвани в съкратен вид. В пълен обем те обаче присъстват в дисковете за съответните години, което ми дава основание да считам и седемте публикации за пълноценни.

Всички публикации са самостоятелни и са обнародвани на български език. Те отразяват участие в научноизследователски проект (№7) и апробират теоретичните постановки от дисертационния труд, което води до популяризирането им сред педагогическата общност

9. Лично участие на докторантката

От прегледа на дисертационния труд и публикуваните във връзка с него статии проличава личното пристрастие на докторантката към темата, което позволява да се твърди, че както получените резултати, така и формулираните приноси са нейна лична заслуга.

10. Автореферат

Авторефератът е изработен според изискванията и разкрива основните резултати, отразени в дисертационния труд. В първата част на изложението обаче са допуснати твърде много изрази от рода на „посочени“, „описани“, „разгледани“, „представени“ в различни словоформи, докато основната задача е конкретните мнения да бъдат анализирани и/или да получат съответната авторска интерпретация.

11. Критични забележки и препоръки

Критичните ми бележки касаят преди всичко техническите параметри на дисертационния труд – използване на два варианта на изписване на имена на автори, обособената номерация на източниците на латиница, свободна трактовка на една от мисловните карти, negliжиране на някои правописни и пунктуационни правила. За цялостния облик на дисертационния труд те обаче са маловажни и не намаляват неговата научна стойност.

12. Лични впечатления

Познавам докторантката Пенка Кръстева Вълчева от студентските ѝ години, когато бях неин преподавател в бакалавърската и магистърската степен на специалност „Предучилищна и начална училищна педагогика“ в Университет „Проф. д-р Асен Златаров“ - Бургас. Тя се отличаваше с упоритост, стремеж към осмисляне и прилагане на получените знания в практиката, с усет към методическите новости. Под моето методическо ръководство е направила първите си научни публикации и участия в национални и международни форуми. Стана първият носител на приза „Студент на годината“ в областта на педагогическите науки за Университет „Проф. д-р Асен Златаров“. Считам, че писаната в продължение на няколко години дисертация е поредната, а не последната ѝ научна изява.

13. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Въпреки че част от дисертационния труд под формата на научни статии вече е популяризиран, препоръчвам обнародването му в една по-завършена цялост – монография или студия, която да стане достояние на педагогическата аудитория у нас. Така идеите на авторката ще получат по-широко разпространение и евентуален отзвук.

Към докторантката отправям следните **въпроси**:

Ако мисловните карти на Тони Бюзан имат за адресат децата от предучилищна възраст, кои техни специфики ще ги отграничават от картите за други възрастови групи?

Какви методически предизвикателства има в творческия разказ по комикс и/или откъс от графически роман?

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд *съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката* и отговарят на всички изисквания на

Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“. Представените материали и дисертационни резултати **напълно** съответстват на специфичните изисквания на Педагогическия факултет, приети във връзка с Правилника на ПУ за приложение на ЗРАСРБ.

Дисертационният труд показва, че докторантката Пенка Кръстева Вълчева **притежава** задълбочени теоретични знания и професионални умения по научна специалност 1. Педагогика, като **демонстрира** качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, убедено давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен ‘доктор’** на Пенка Кръстева Вълчева в област на висше образование: 1. Педагогика, професионално направление 1. 3. Педагогика на обучението по..., докторска програма „Методика на обучението по български език и литература“.

20. 08. 2017 г.

Рецензент: .....

(проф. дпн Маргарита Терзиева)